

i com indica R. Grewe en la seva edició del *Libre de Sent Soví* (NCL., p. 36), en els banquetes antics *neules* e *piment* era el postre obligat; són freqüents els exemples de *neulas* e *piment* en els textos occitans (PSW inclou passatges de *Flamenca*, *Daurel* i *Roman d'Esther*). En l'esmentat *Libre de Sent Soví* apareix, a més, una variant ultracorregida *nelles*: «E après donaràs piment e *nelles*, e puys ffruyta se-qua» (p. 198). — ⁷ *Neules* per haver-se usat per enganxar o segellar els documents, s'han dit *pain a cacbeter* en francès; PDPF inclou el sentit de «sorte de gaufre» (s. v. *neula*). — ⁸ Així en bereber *tengult* «Kupferblecht», *thangult*, *hangults*, *angul* «petit pain» («flaches ungesäuertes Brot»), Schuchardt, *Rom. Lehnw. Berb.*, 55. — ⁹ Veg. la nota que va posar JCoromines a la seva traducció del llibre de J. B. Hofmann, *El latín familiar*, An. Emèrita xvi, 128, n. 1. — ¹⁰ Aquesta observació d'un pagès el devia inspirar aquest passatge de *Les Gràcies de l'Empordà*: «aquella escampada de melons que no s'han de senyalar perquè es *neularien*» (2.ª ed., p. 15); en un altre lloc Coromines va usar *neular* com a transitiu: «no sols l'anècdota per si sola no justifica l'obra sinó que l'autor la *neularia* si hi pensava massa» (en *Pina*, en la part «Història d'aquest Llibre», p. 9, de l'original). — ¹¹ Aquest llatínisme sembla haver tingut cert ús en francès durant el segle XVI; veg. FEW VII, 71a.

NEULELLA, 'campaneta, úvula' (dial.), 'apèndix xifoide, part inferior de l'estèrnum a la regió de la boca de l'estómac', d'un antic *neula* (< **leula*), forma corresponent a l'oc. ant. *leula* 'úvula, campaneta', i provinent del llatí *LIGŪLA* 'cullereta', 'lengüeta'. □ ^{1.^a doc.}: començ del S. XIX en els dos sentits, però *mal de neuleta* relacionat amb la 2.ª accepció ja en el *Spill* (c. 1460), v. 6037.

Aquest mot té altres variants fonètiques com *neurella* (*nurella*, *nau-*) i *neunella* (*non-*).¹ En el significat de 'campaneta, úvula' avui té plena vitalitat a Mallorca i Menorca (DAg., AlcM) i ja apareix en el diccionari menorquí de Febrer i Cardona (començ del segle XIX) i en el de mall. Figuera (1840). Mn. Antoni Alcover, de Mallorca, va usar-lo un cop quan definia *carcabós* com «laringe, nou, *neunella*» (BDLC IV, 1909, 374); i AlcM ens dóna aquesta frase del llenguatge parlat: «No guisquis tant, que et giraràs sa *neulella*», i també aquest exemple extret d'un periòdic mallorquí (c. 1890): «Y vos fa venir sa tos quan sa *neunella* vos pica», on, tanmateix, el mot sembla tenir una designació més ampla com la de 'laringe' (comp. la cit. definició de Mn. Alcover).

D'altra banda, s'ha d'associar amb *neulella* la forma *noella* que posa DAg. (s. v. *gallet*) com a sinònim de *campaneta* i que apareix amb variants, sovint només gràfiques, i amb lleus sentits diferents en altres fonts: *nubella* «gorge, gossier» en el petit vocabulari de l'argot cat.-fr. que va afegir Bulbena al seu diccionari (1905); *nuella* «gola» en l'estudi de Givanel sobre l'argot de Barcelona (BDC VII, 46), i *noella* 'l'os de la

laringe (del bestiar)', usat entre els pastors de Poboleda i Sant Quintí (JAmades, BDC XIX, 176). Es pot pensar que *noella* fos una continuació d'un llatí vulgar UVA+ILLA amb l'article definit femení (formació anàloga al fr. *luette* < ILLA UVA + ITTA), però no cal: la seva absència total en els texts antics i el seu to popular o rústic suggereixen que es tracta d'una forma variant de *neulella* 'úvula', canviada per l'etimologia popular que va relacionar aquesta paraula amb *nou* que té sentit semblant (cf. *nou del coll*). Altrament, *noella* podia venir també d'una forma dissimilada **neu(ð)ella*, car la -l- de *neulella* podia dissimular igualment en -ð- que en -r- o en -n-. Endemés, la variant *nonella* 'vel del paladar' (recollida a Vallespir) i encara una altra variant *nosella*, registrada per DAg. al Camp de Tarr. amb el sentit específic de 'apèndix xifoide',² estableixen en definitiva la relació amb *neulella*. Així, doncs, *noella* amb els significats de 'úvula', 'gola', 'l'os de la laringe' etc., és una deixalla, en el català continental, del sentit originari de 'úvula' de l'antic *neula* (< **leula*).

En el sentit de 'apèndix xifoide' trobem *neulella* en Belv. 1805, Lab. 1839; el DAg. (s. v. *naunella*) el recull a Palamós semblantment en la forma de *naurella*, i AlcM en duu el següent testimoni d'un anònim en la «Gazeta de Vic» (4-XII-1930): «La part del pit que en bon català se'n diu la *naurella*». *Neulella* en aquesta accepció sembla haver-se usat, des d'un principi, especialment en al·lusió a una malaltia atribuïda a aquest òrgan. Ja en el S. XV, en el vers esmentat del *Spill* del valencià JRoig, el *mal de neulella* apareix entre una sèrie d'indisposicions comunes: «Fingís tenir / -- / al cap dolor, / esmortiments, / afollaments, / *mal de neulella*» (v. 6037). No sabem exactament a quina malaltia es referia JRoig, qui era metge; però és ben segur que el *mal de neulella* no era 'neuràlgia' com ho volia identificar Antoni Chabret, que va comentar entre altres coses les malalties esmentades en el *Spill* (ed. Chabàs, p. 396). En català s'ha dit també *caure la neulella* (així en Belv., s. v. *caure*, i Lab. 1839, amb la correspondència castellana de «caerse la paletilla») i *tenir la neulella baixa* (AlcM), evidentment perquè l'indisposició en qüestió s'atribuïa a l'afluïxament o desviació d'aquest cartíl·lag. D'on frases com la següent, «aquest caldo aixeca la *neulella*», dita en ponderació d'un brou bo i reconfortant, que AlcM va recollir a Rupit. Segons un text que cita AlcM de l'autor P. Aldavert (1850-1932), la cura d'aquesta malaltia es podia fer per un descans complet: «Malaltia -- de la *nurella* espatllada entre els pagesos y els bosquetans, que's sol curar ab dues setmanes de no fer res». D'altra banda, *la neulella baixa* o *espatllada* era un mal molt explotat pels curanderos: AlcM ens descriu la manera com aquests pretenien curar-la a l'Empordà donant un cop a l'abdomen de la persona afligida, òbviament per tal de posar dret l'òrgan suposadament desviat. El mateix diccionari identifica el *mal de neulella* com a un dolor d'estómac sense més especificacions; d'altra banda, DAut. (s. v. *paletilla*) atribueix el suposat afuïxament de l'apèndix xifoide